De laatste nachtegaal

Verwikkelingen in een Limburgs dorp

Leo Herberghs

bron
Leo Herberghs, *De laatste nachtegaal. Verwikkelingen in een Limburgs dorp*. Corrie Zelen, Maasbree 1977

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/herb001laat01_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren

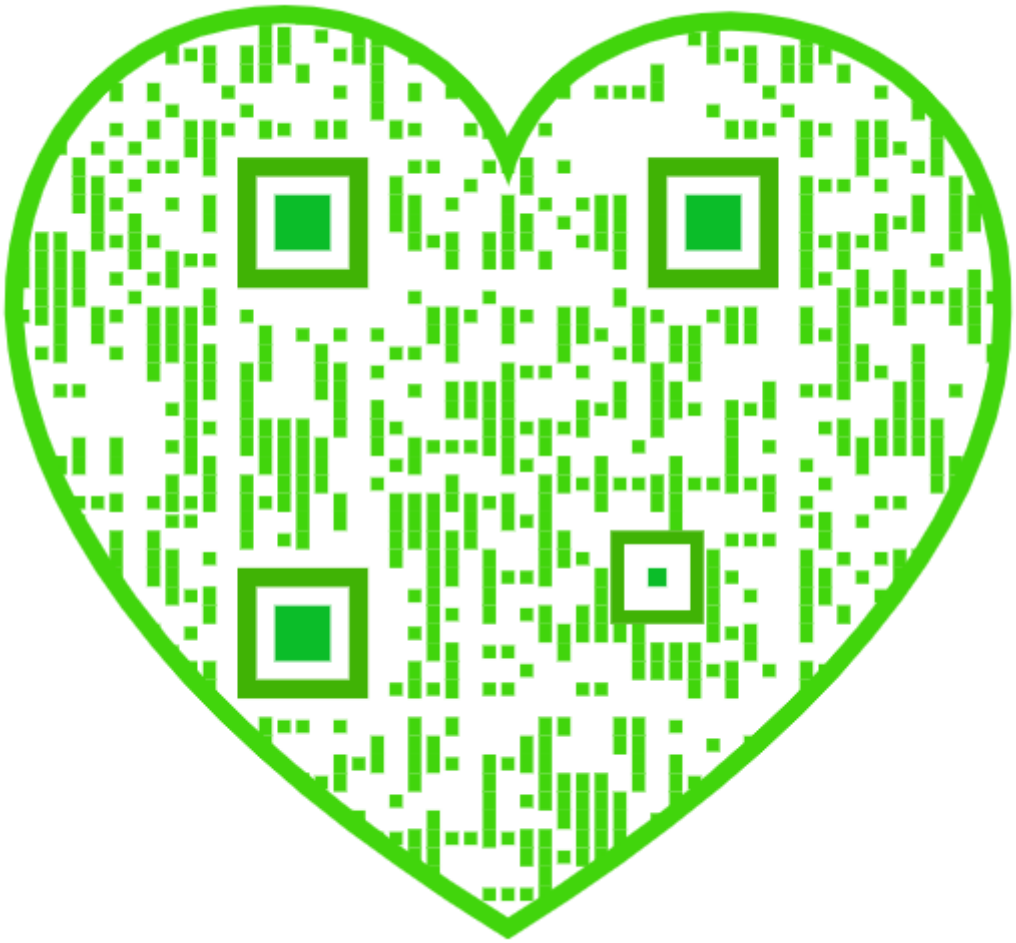

II

‘*en zo gingen we nog net niet naar de bliksem*’

burgemeester Grotermaar

[De laatste nachtegaal]

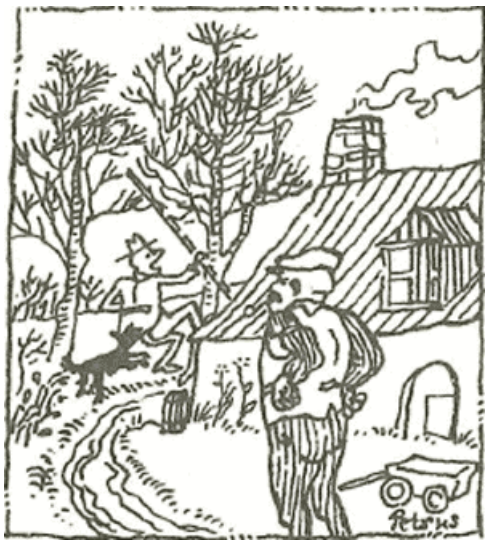

Mannetje Krombrood woont met zijn vrouw Zachtegee tussen de heuvels in het Limburgse dorp Rade.

Elke morgen als mannetje Krombrood opstaat en uit het raam kijkt, zegt hij tegen zijn vrouw Zachtegee: ‘Wat wonen wij hier mooi, zo tussen de heuvels! Geen stank, geen lawaai en zelfs geen toeristische route voor je deur!’ Dan zegt zijn vrouw Zachtegee: ‘Och mannetje, hoe lang zal dat duren!’

Op zekere morgen gebeurde er iets dat zij allang gevreesd hadden: op het weggetje beneden hen waren mannen van de gemeente opmetingen aan het doen.

‘Ons mooi weggetje!’ riep Mannetje verschrikt uit, en rende naar beneden, zo maar in zijn onderbroek. Zijn hondje Tandjebijt holde achter hem aan. ‘Pak ze!’ riep Mannetje tegen zijn hondje toen ze op straat stonden. En het hondje beet de mannen in hun kleren, waarop zij wegrenden.

‘Ziezo’, zei Mannetje, ‘die zien wij voorlopig niet meer terug’. Maar daar had hij zich in vergist, want wat gebeurde er de volgende dag?

Vanmorgen ging in het huis van Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee in het Limburgse dorp Rade al vroeg de bel. Aan de deur stond een van de mannen die gisteren met opmetingen aan het weggetje bezig was geweest. Vrouw Zachtegee deed open. ‘Koest’, zei ze tegen hondje Tandjebijt. ‘Mevrouw’, zei de opmeter, ‘we kunnen er ook niks aan doen. We zijn gestuurd door onze baas en die wil dat we dit weggetje opmeten’.

Vrouw Zachtegee zei: ‘Dat weggetje hoeft niet opgemeten te worden. Als dat weggetje opgemeten moet worden doen wij dat wel’.

Daar verscheen Mannetje Krombrood aan de deur. Hij riep: ‘Dat weggetje is óns weggetje. Zeg maar tegen jullie baas dat wij er tevreden mee zijn en dat er verder niks hoeft te gebeuren. En als jullie er niet af blijven stuur ik wéér Tandjebijt op jullie af!’ De man vertrok. Even later belde de burgemeester. ‘Hoor eens hier, Mannetje Krombrood’, zei de burgemeester, ‘dat weggetje móet verbreed worden, versta je?! De raad wil het zo en ik wil het ook zo. En als je weer dat hondje van je stuurt, roep ik de politie!’ Nou, daar stonden Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee wel even van te kijken. Wat hing hen boven het hoofd??

Na de gebeurtenissen van gisteren waren Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee zeer bedroefd. ‘Ons weggetje wordt verbreed! Misschien gaan ze er wel een toeristische route van maken!’ klaagden ze. Ook hondje Tandjebijt was bedroefd: 't weggetje zou hij nooit meer zonder levensgevaar kunnen oversteken! ‘Wat moeten we doen?’ zeiden Mannetje Krombrood en vrouw Zachtegee tegen elkaar. ‘Als het weggetje verdwijnt, verdwijnt ook de laatste Limburgse nachtegaal’. En ze besloten naar de burgemeester te gaan. De burgemeester had toevallig net spreekuur, dus dat kwam goed uit. De burgemeester (zijn naam was Grotermaar) was blij dat hij hen zag. ‘Jullie zijn toch verstandiger dan ik dacht’, zei hij. Vervolgens nam hij hen mee naar een van de kaarten die aan de muur hingen. Hij legde hen uit waaróm het weggetje verbreed moest worden. ‘Veel mensen willen in ons mooie dorp komen wonen en daarom wil ik hier woningen bouwen’.

‘Maar onze nachtegaal dan!’ riepen Mannetje Krombrood en vrouw Zachtegee. ‘Wel,’ zei de burgemeester, ‘die vangen we en zetten we toch in een kooitje?’

Daar stonden ze allebei van te kijken. Was het niet ongehoord wat de burgemeester zei? Moesten zij daar niet tegen protesteren?

Het bedreigde weggetje in Rade, waar Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee wonen, is een zandweggetje. Er passeert maar zelden een auto. Het weggetje ligt onder de schaduw van struiken en bomen en heeft zachte bermen met veel gras en kruid. Het is het oudste en mooiste weggetje van het dorp en iedereen heeft er wel eens gewandeld.

Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee zeiden vanmorgen tegen elkaar: ‘We vragen de mensen van het dorp om hun handtekening. Als we duizend handtekeningen hebben van al de mensen van Rade gaan we ermee naar de burgemeester en dan zeggen we: ‘Hier ziet u het, de mensen willen dat het weggetje blijft’. En dan zal burgemeester Grotermaar zeggen: ‘O, dan denk ik dat we het zo maar laten als het is. Want als zóveel mensen van dat weggetje houden!...’

Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee gingen de huizen langs, haalden handtekeningen op en gingen ermee naar de burgemeester. Maar de burgemeester werd kwaad en zei: ‘Jullie zijn tégen de vooruitgang! Jullie zijn tegen je zelf!’ En hij ging naar de gemeentesecretaris en zei: ‘Roep voor morgen de raad bij elkaar! En snel!’ (Het was belangrijk wat de gemeenteraad ervan dacht!)

De raadsvergadering, die gisteren door burgemeester Grotermaar van Rade was uitgeschreven, werd druk bezocht. De raad luisterde naar wat de burgemeester over het weggetje te vertellen had. Hij zei tegen de raadsleden dat ze zich goed moesten realiseren dat ze indertijd 't besluit genomen hadden om dat weggetje te verbreden en dat ze vóór de bouw van nieuwe woningen gestemd hadden. De raad wilde toch ook dat het dorp mooier en groter werd? De raadsleden luisterden en zeiden tegen elkaar: ‘De burgemeester zegt het weer zo mooi! Het moet toch wel waar zijn wat hij zegt over ons Rade, dat mooier en groter moet worden, groter en mooier dan ons nabuurdorp Rode!’ En hoewel ze allemaal hun handtekening gezet hadden op de lijst waarmee Mannetje Krombrood en zijn vrouw langs de deuren waren gegaan, zeiden ze nu dat ze het eens waren met de burgemeester en dat het geen manier van doen was om het dorp op die manier nadeel te berokkenen, zoals het echtpaar Krombrood gedaan had. En ze stonden op en zeiden eenstemmig: ‘We zijn het eens met de raadsvoorzitter en we staan achter zijn plannen tot uitbreiding van het dorp!’

Burgemeester Grotermaar lachte in zijn vuistje en zei, thuisgekomen tegen zijn vrouw: ‘Zie je wel dat je met die raad van ons doen kunt wat je wil!’ Maar zij was er niet helemaal gerust op en bovendien hield zij van het weggetje. Wat zou dat met die twee worden?

Toen de inwoners van Rade vanmorgen hoorden wat er op die raadsvergadering van gisteren gezegd was over het weggetje van Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee werden ze woedend. De raadsleden hadden het weggetje verkocht aan de burgemeester en die ging er handel mee drijven! Ze klampten de raadsleden op straat aan, maar die zeiden: ‘Jullie moeten dat allemaal in groter verband zien! Dat weggetje dient immers nergens toe. Als we 't verbreden hebben we 'n snellere verbinding met Rode en met de stad Noggroter. En dan gaan we geld verdienen aan de toeristen. De boeren verkopen hun grond aan mensen die een mooi huis willen of die een camping willen opzetten. Er komen café's en fritures voor dagjesmensen uit de stad die van rust en stilte houden en de boeren kunnen 'n manège beginnen.’ Dat zeiden de raadsleden en de mensen werden er stil van. Maar Mannetje Krombrood riep: ‘Als het weggetje er niet meer is, verdwijnt ook de laatste nachtegaal!’ ‘Nou ja’, zeiden sommige dorpsgenoten, ‘maar als we dan eens veel geld kunnen verdienen?’ Ze wisten niet wat ze ervan moesten denken en gingen naar huis om er met hun vrouw over te praten. Wat stond er toch met Rade te gebeuren!

Het nachtegaalweggetje in Rade raakte in de belangstelling. Die van de stad Noggroter kwamen kijken. ‘Een mooi dorp om te wonen!’ zeiden ze. ‘Het is er stil en rustig!’ Ze probeerden grond te kopen en schreven brieven naar de burgemeester. En al die brieven gingen over het weggetje. Geld hadden die mensen genoeg: specialisten van het ziekenhuis en makelaars en al dergelijk soort lieden. Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee dachten: ‘Nu moeten we toch echt iets gaan doen vóór het te laat is!’

Handtekeningen hadden ze al verzameld. Wat nu? ‘We gaan een protest-demonstratie houden!’ riep Mannetje Krombrood. ‘Ho. doe je dat?’ vroeg zijn vrouw, want ze had nog nooit een protest-demonstratie meegemaakt. ‘Heel eenvoudig’, zei Mannetje Krombrood. Hij ging naar de drukker, liet aankondigingen drukken en hing die in de lantaarnpalen van het dorp. En de mensen lazen: ‘Morgen een grote protesttocht in het dorp. Iedereen die het niet eens is met de politiek van de burgemeester doet mee. Aanvang om 14 uur. Samenkomst: aan de ingang van het weggetje’. Zou de optocht succes hebben?

Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee, die hun mooi nachtegaal-weggetje bedreigd zagen, maakten in het geheim grote protestborden waarop stond: ‘Het Weggetje is Van Ons’, en: ‘Denk Aan De Laatste Nachtegaal’, en ook nog een bord waarop stond ‘Rade moet Rade Blijven’. ‘Mag je van de gemeente zomaar een demonstratie houden?’, vroeg vrouw Zachtegee die een beetje bang was. ‘We doen toch niks kwaads!’ antwoordde Mannetje we lopen toch gewoon maar wat rond’.

Het werd een drukte van belang in het dorp. Ook buiten Rade had men van de protesttocht gehoord. Hondje Tandjebijt kreeg het er benauwd van. ‘Jij hoort er ook bij’, zei vrouw Zachtegee en hing een bordje rond zijn hals waarop stond: ‘Ik Wil Niet Overreden Worden’. Het liefst had zij ook nog de nachtegaal erbij gehaald, maar dat kon niet. Nu ging het werkelijk spannen in het dorp!

De protest-optocht in Rade tegen de plannen van de gemeente verliep niet zonder incidenten. Toen de stoet zich in beweging zette sprong agent Ordje naar voren en riep: ‘Een verboden demonstratie! Een verboden demonstratie!’ Nou, dat was me 'n opstand! Mannetje Krombrood en vrouw Zachtegee riepen: ‘Meneer Ordje, u bent helemaal niet van Rade! U bent van Rode en als ik u was zou ik mijn mond houden!’ Dat nam agent Ordje niet. ‘In naam der wet!’ riep hij, maar de betogers liepen hem ondersteboven. ‘Dat is ondermijning van het gezag!’ stotterde hij, terwijl hij onder het stof vandaan kroop. Maar de mensen riepen: ‘Daar zijn we het niet mee eens!’ en ze schreeuwden dat het toch maar niks was wat de burgemeester wilde en dat het maar eens uit moest zijn met zijn plannen en met het vernielen van andermans natuur. De mensen zagen dat het met Rade de verkeerde kant uit ging. Zag de burgemeester dat ook?

Het is de dag na de grote protest-optocht tegen de plannen van de burgemeester om het nachtegaalweggetje in Rade te verbreden. In de kerk heeft de pastoor vanmorgen gezegd dat de geestelijkheid er wel niks mee te maken had, maar dat de Kerk op moest komen voor het geluk van de mensen en dat de nachtegaal van Rade, ook al ging hij dan nooit naar de kerk, wel degelijk een boodschap had. Méér wilde hij er niet over zeggen, want tenslotte was er ook nog een wéreldlijk gezag en daar wilde hij niet in treden. De burgemeester zat trouwens in de kerk! Na afloop van de dienst belde burgemeester Grotermaar de pastoor op en riep door de telefoon: ‘Ik heb het hier voor het zeggen en niemand anders!’ De pastoor, ook niet mis, zei dat de burgemeester zijn beklag kon doen via een ingezonden brief in het parochieblaadje. Maar burgemeester Grotermaar bedankte voor de eer. Hij wierp de hoorn op de haak. De huishoudster van de pastoor zei: ‘Ik denk dat de vrouw van de burgemeester anders over deze zaak denkt!’ En dat was ook zo, zoals later zou blijken.

Burgemeester Grotermaar zat in zijn kamer op het gemeentehuis en zei tegen de gemeentesecretaris: ‘En tóch verbreden we dat weggetje! En tóch gaan we er woningen bouwen! We zullen wel eens zien wie het hier voor het zeggen heeft!’ ‘Zo is het, burgemeester’, zei gemeentesecretaris Toontjelager. ‘Ik heb hier de notulen van de laatstgehouden raadsvergadering. De raad heeft besloten dat het nachtegaal-weggetje verbreed moet worden, dat het bestemd is voor het doorgaande verkeer en dat er gebouwd moet worden. De raad heeft 'n besluit genomen en de dorpsbewoners verzetten zich tegen iets onherroepelijks’.

‘Zo is het!’ zei de burgemeester en sloeg met zijn vuist op tafel.

‘Het besluit moet nog goedgekeurd worden door de provincie’, zei de gemeentesecretaris Toontjelager bescheiden.

‘Komkom’, riep burgemeester Grotermaar uit, ‘je bent toch familie van ambtenaar Doedelman? Kan die niet helpen? Hij heeft toch een belangrijke post op het Provinciehuis?’ ‘Dat is waar’, zei Toontjelager, ‘ik zal eens met hem gaan praten’.

Intussen bleef het nachtegaal-weggetje in het dorp Rade liggen zoals het er lag. Er gebeurde niks. Het was wel opgemeten, maar niemand die verder kwam opdagen, behalve gemeentewerkman Knorre die de bermen kapot wou gaan spuiten. Maar dat ging zo maar niet! Zogauw Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee hem met zijn spuitbus zagen aankomen stormden ze naar buiten en riepen: ‘Daar komt niks van in! Hier worden geen bermen kapot gespoten met chemische verdelgingsmiddelen!’

‘Ik heb opdracht van de burgemeester’, zei gemeentewerkman Knorre knorrig, ‘en als je niet maakt dat je wegkomt spuit ik jou vol!’ Dat werd Mannetje toch te gek. Hij ontfutselde Knorre zijn spuitbus an gooide die voor de voeten van hondje Tandjebijt die er verbaasd naar keek.

‘Als je niet maakt dat je wegkomt zul je ervan lusten!’ riep Mannetje Krombrood kwaad. Hij liet zijn vuisten zien, die stevig waren zoals alle boerenvuisten. ‘Dat is agressie!’ riep Knorre, maar hij droop toch maar af. ‘Daar gaat mijn mooie spuit-morgen,’ zei hij bedroefd, terwijl hij zijn spuitbus opraapte. Maar hij zou het er niet bij laten zitten!

Gemeentesecretaris Toontjelager van Rade ging op bezoek bij zijn zwager Doedelman van het Provinciehuis. Hij kwam er anders nooit, maar de burgemeester wilde dat hij ging praten over het besluit van de gemeenteraad van Rade om het beroemde weggetje te verbreden. ‘Doedelman’, zei Toontjelager, ‘kunnen jullie dat besluit van onze gemeenteraad niet vlug goedkeuren? Er is haast bij, anders moeten we nog een inspraakprocedure op gang brengen.’ Nu was Doedelman toevallig een wandelaar en bovendien kon hij zijn zwager niet goed zetten. ‘Ik ken dat weggetje, zwager Toontjelager,’ zei hij. ‘Het is het mooiste weggetje dat er bestaat. Er zit ook nog een nachtegaal, als ik me goed herinner: de enige in de provincie’. ‘Het besluit is door onze gemeenteraad genomen’, zei de gemeentesecretaris nu heel onzeker. ‘Jullie hoeven dat besluit alleen maar goed te keuren?’ Ambtenaar Doedelman van het Provinciehuis in de stad Noggroter stond op en zei, terwijl hij zijn zwager zijn hand toestak: ‘Ik heb er ook eigenlijk niks mee te maken. Ik zit op de afdeling paspoorten. Maar dat wist je toch?’ Of Toontjelager dat wist of niet: hij voelde zich in elk geval een beetje genomen.

Wat nu?

De mensen van de krant hadden nu ook het beroemde nachtegaal-weggetje in Rade ontdekt. Ze schreven er in hun krant hele mooie stukken over waarin vaker het woord ‘natuur’ en ‘milieu’ stond. Een bekende vogeldeskundige schreef dat de laatste nachtegaal van de provincie behouden moest blijven. ‘Niet alleen de nachtegaal wordt verdreven als dat weggetje verbreed wordt, maar ook alle andere vogels nemen de wijk, zoals de lijster, de mees, de vink en de roodborst.’ En hij noemde nog een heel stel andere vogels.

De burgemeester was telkens opnieuw woedend als hij zo'n verhaal in de krant las. Hij bazuinde overal rond dat die journalisten het dorp schade deden. ‘In ons nabuurdorp Rode trekken ze zich niks van de natuur aan. Daar bouwen ze de ene bungalow na de andere. Het dorp wordt er alleen maar fraaier op.’

Zijn echtgenote zei dat hij zich niet zo druk moest maken. Nog vijf jaar en dan zou hij met goed fatsoen met pensioen gaan. Waarom liet hij dat paadje niet zoals het was? Maar burgemeester Grotermaar sprak, dromerig voor zich uitstarend: ‘Wat zou dat een mooie afsluiting van mijn carrière zijn als ik Rade als een modern dorp achterliet!’ Zijn vrouw zei: ‘Wat heb je nou aan een modern dorp?’ ‘Jij werkt me tegen inplaats van mee te werken!’ mopperde Grotermaar.

En de standpunten verhardden zich.

Vanmorgen zagen de dorpelingen dat twee bomen van het weggetje omgehakt waren. Niemand had iets van de dader gemerkt. ‘Het waren zulke mooie, lieve bomen!’, zeiden Mannetje Krombrood en vrouw Zachtegee zeer bedroefd. ‘Ik denk dat mijn buurman Teuge er achter zit’, zei Mannetje tegen zijn vrouw.

Buurman Teuge had altijd al iets tegen die bomen gehad. Hij vond ze maar een sta in de weg. ‘Ik kan met mijn auto nauwelijks de bocht halen’, riep hij tegen iedereen die het maar wilde horen. ‘Eigenlijk zouden al die bomen moeten verdwijnen!’ Buurman Teuge had een grote auto omdat hij daarvan hield. Hij had nog 'n kleinere voor zijn vrouw, maar eigelijk was ook die voor hemzelf.

Mannetje Krombrood ging naar agent Ordje en zei: ‘Ik verzoek u procesverbaal op te maken en te onderzoeken wie die twee bomen omgehakt heeft!’ Maar Ordje zei: ‘Die bomen hebben altijd al het verkeer in de weg gestaan en verder weet ik van niks!’ Maar dat hij er zo niet van afkwam, bewijst wel het verdere verloop van de geschiedenis.

In Rade woonde op een verbouwd boerderijtje ingenieur Vanelders van de stad Noggroter. Hij werkte op een chemische fabriek en wist wat stank en overlast betekenden. Hij stapte naar Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee en zei: ‘Boer Krombrood, we moeten een aktiekomitee oprichten, anders gaat het mis met ons dorp.’ ‘Goed’, zei mannetje, ‘dan stel ik voor dat jij leider wordt.’ Zo gebeurde. Andere leden van de aktiegroep, onder leiding van ir. Vanelders, waren de voorzitter van de fanfare meneer Hardop, Mien Strijdbaar, die bestuurslid was van de plaatselijke afdeling van de Plattelandsvrouwen en Mannetje met zijn vrouw. Van de pastoor kregen ze de ruimte onder de kerk als vergaderlokaal. Tijdens de eerste vergadering zei ir. Vanelders: ‘Als de burgemeester uitbreiden wil moet hij dat maar aan de andere kant van Rade doen!’ Maar Mien Strijdbaar riep uit: ‘Ben jij gek! Daar heeft mijn man zijn beste landbouwgronden liggen!’ Meneer Hardop schreeuwde: ‘De gemeenschap gaat voor!’

Mannetje Krombrood kwam tussenbeide: ‘De gemeente is tégen ons. Wij boeren en leden van het aktiekomitee moeten het hoofd koel houden!’ Dat was ook wel nodig, want wie zijn hoofd verliest is nergens!

Vanmorgen hoorde burgemeester Grotermaar van het dorp Rade dat er een aktiekomitee was dat zich keerde tégen de verbreding van het nachtegaalweggetje. Hij knorde tegen gemeentesecretaris Toontjelager: ‘Wat heeft dat volk van buiten zich met onze gemeentezaken te bemoeien!’ Het was duidelijk dat de burgemeester doelde op de voorzitter van het aktiekomitee ir. Vanelders, maar hij vergat maar even dat deze al een tijd in Rade woonde. Trouwens, wat zou hij dan van de gemeentesecretaris moeten zeggen? Die was ook niet in Rade geboren! Toontjelager wierp tegen: ‘Die ir. Vanelders heeft het vervallen boerderijtje, weet u wel, toch heel aardig verbouwd. Daar was u indertijd nog zo blij mee!’ ‘Houd je mond!’ schreeuwde Grotermaar, ‘waar blijven we als buitenstaanders zich met onze zaken bemoeien!’ Toontjelager dacht: ‘Ik heb iets verkeerds gezegd’, en dat was toch niet de bedoeling.

Grotermaar liep kwaad weg. ‘Als iemand belt zeg je maar dat ik uitstedig ben. Ik ga 'ns kijken hoe het staat met mijn vriend de burgemeester van Rode’.

Wat zou daar weer achter steken?

De burgemeester van Rode had geen mooi weggetje met een nachtegaal in zijn dorp, zoals de burgemeester van Rade, maar hij had wel een fabriek.

‘Beste man,’ zei hij tegen Grotermaar, ‘je pakt dat verkeerd aan. Je moet doen alsof je de zaak nog eens wil bekijken. Je moet de mensen aan het lijntje houden. Na 'n half jaar zijn ze de zaak vergeten en kun jij zonder moeite je plan uitvoeren en het weggetje verbreden’.

‘Toch zit me dat aktiekomitee dwars’, zei Grotermaar. ‘Ik ben al zolang in Rade en ik heb nog nooit met een aktiekomitee te maken gehad. Daar kan ik me nu zo kwaad over maken. Ze praten over dingen waar ze geen verstand van hebben! Ze realiseren zich niet dat dit voor hun eigen bestwil gebeurt’.

‘Zo is het’, zei de burgemeester van Rode. ‘De mensen van ons dorp bijvoorbeeld verdienen een dikke boterham, dankzij onze fabriek. Dat beetje stank nemen ze op de koop toe’. Grotermaar en de burgemeester van Rode namen 'n glaasje sherry en bleven nog wat napraten over koetjes en kalfjes. Toen gingen ze naar huis.

Grotermaar had niks te lachen. Die goeie raad van zijn collega had hij zelf ook kunnen bedenken. Wat hing hem toch boven het hoofd!

Het aktiekomitee zat niet stil. Ir. Vanelders vergaderde elke week. ‘We moeten op onze hoede zijn’, zei hij. ‘De burgemeester houdt zich gedekt, maar straks is het weggetje gewoon verdwenen, moet je maar eens opletten’. Hij had alweer iets nieuws bedacht, want je moet akties blijven voeren, anders ben je geen aktiekomitee. ‘We houden een rondgang door het dorp,’ zei hij tegen Hardop, de voorzitter van de fanfare. ‘We gaan naar het weggetje en ik zal een toespraak houden.’ De leden van het aktiekomitee waren het er mee eens. En dus gebeurde het.

De volgende dag was toch een vrije dag, dus dan kon het meteen gebeuren. Vroeg in de morgen al marcheerde de fanfare door Rade. De mensen stroomden samen: er werd opnieuw gedemonstreerd vóór het weggetje! Toen de muzikanten genoeg gemarcheerd en geblazen hadden hielden ze stil bij het weggetje. Ir. Vanelders ging vóór de fanfare staan en sprak met luide stem: ‘Beste mensen, jullie horen het: we zijn alweer bezig voor het weggetje. We houden van het weggetje, we willen geen stank, geen lawaai, geen bungalows.’

De mensen klapten en de fanfare speelde.

Onder het gehoor van ir. Vanelders van het aktiekomitee waren ook enkele raadsleden. Zoals bekend hadden zij zich aan de kant van burgemeester Grotermaar geschaard die het dorp gróót wilde maken. ‘Wat klets je toch!’ riepen ze vanuit het publiek tegen ir. Vanelders, en ze probeerden hem voortdurend in de rede te vallen. ‘Dat weggetje verdwijnt immers helemaal niet! Het wordt alleen maar verbreed. U bent niet goed geïnformeerd!’ Het publiek drong naar voren en stond dreigend rond de raadsleden. Wat dachten ze wel! Waren ze soms door de burgemeester gestuurd om wanorde te scheppen? Ze moesten niet menen dat ze de bewoners van Rade in het ootje konden nemen! Kwaad en morrend gingen voor- en tegenstanders van het weggetje tegen elkaar te keer. Agent Ordje liet zich dit kansje niet ontgaan. Hij stelde zich in postuur en begon met zijn stok om zich heen te slaan. Dat viel bij het publiek niet in goede aarde, zeker niet toen gemeentewerkman Knorre zich aan zijn zijde schaarde en duchtig met de gemeentelijke schop zwaaide. Plotseling begon de fanfare te blazen, zodat niemand zich nog verstaanbaar kon maken. De raadsleden streken hun broekspijpen glad en dropen af. Zou de partij van de burgemeester de nederlaag lijden?

Intussen lagen daar nog steeds de twee omgehakte bomen langs het nachtegaal-weggetje in Rade. Mien Strijdbaar van de Plattelandsvrouwen, lid van het aktiekomitee voor het behoud van het weggetje, was er rebels over. ‘Ik lust ze rauw,’ placht ze te zeggen, daarmee doelend op degene, die deze bomen omgehakt had. Vanmorgen liep ze weer eens langs het weggetje en bekeek op haar gemak de twee gevelde bomen. Ze werd opnieuw kwaad, erg kwaad.

Zoals we weten verdacht Mannetje Krombrood zijn buurman boer Teuge van de euveldaad. Hij had er vaker op de vergadering van het aktiekomitee met Mien Strijdbaar over gesproken. Het besluit van Mien Strijdbaar stond nu vast. Ze pakte uit haar handtas een stuk karton en een potlood en begon te schrijven. Toen ze klaar was met haar arbeid zette ze het stuk beschreven karton tegen de boom. Iedereen, die langs kwam kon lezen: BOER TEUGE HEEFT ONS GEVELD. Was dat niet roekeloos van Mien Strijdbaar? En kon je zoiets maar straffeloos doen?

Buurman Teuge was de buurman van Mannetje Krombrood en vrouw Zachtegee. Hij woonde dus ook aan het befaamde nachtegaal-weggetje in Rade, waarover zoveel gesproken werd. Maar buurman Teuge interesseerde zich niet voor het weggetje. Hij had varkens en de rest zei hem niks.

Vanmorgen evenwel raakte hij toch even uit zijn evenwicht toen zijn vrouw binnenkwam en vertelde dat er aan het weggetje bij de omgehakte bomen een bord stond met de tekst: ‘BOER TEUGE HEEFT ONS GEVELD’. ‘Ze kunnen beter van me praten dan van me eten’, zei hij, maar was er toch niet helemaal gerust op en ging zelf eens kijken. Toen hij het bord zag werd hij toch wel kwaad. Hij pakte het stuk karton, dat zijn vrouw rustig had laten staan en stond op het punt het in stukken te scheuren, toen hij dacht: ‘Ik laat het aan agent Ordje zien! Dit is een bewijsstuk dat ik, boer Teuge, beledigd ben. Ik weet ook wie het gedaan heeft! Dat is Mien Strijdbaar! Ik heb haar vaker hier zien rondscharrelen? En dan net doen of ze opkomt voor de belangen van de boerenstand! Allemaal zwijnerij!’

Hij ging naar het bureau om agent Ordje het bord te laten zien. Maar die duwde hem haast overhoop en schreeuwde: ‘Blijf van mijn lijf met je teksten! Ze hebben vannacht het hele gemeentehuis volgeplakt met grote lappen papier waarop staat: “DE BURGEMEESTER MOET WEG, NIET HET WEGGETJE”. Ik heb nu geen tijd.’ Nou, dat nam boer Teuge natuurlijk niet! Maar wat wilde hij?

Het aktiekomitee tegen de verbreding van het weggetje deden geen half werk. Tot diep in de nacht hadden de leden van het komitee zitten plakken. Ze waren pas tevreden toen het gemeentehuis van boven tot onder vol zat met teksten. Toen ze klaar waren gingen ze een afzakkertje nemen bij Mien thuis. Boer Strijdbaar, de man van Mien, had suffend bij de kachel gezeten. Toen zij de deur uit ging had Mien haar man een folder van het Wereldnatuurfonds in handen gestopt, maar hij was erover in slaap gevallen. Bij thuiskomst vroeg Mien: ‘Heb je nu begrepen waarom wij strijden?’ Maar boer Strijdbaar zei alleen maar: ‘Ik zie jou nog eens in de gevangenis!’ Ir. Vanelders, de leider van het aktiekomitee, bemoedigde de boer en zei: ‘Je vrouw werkt voor een goede zaak!’

Boer Strijdbaar was dus 's nachts wakker geworden toen het aktiekomitee thuis kwam en, hoewel hij er niks mee te maken had, dronk hij er toch eentje mee. Het was wel nodig dat hij zich moed in dronk, want wat hing hem boven het hoofd?

Gelukkig dat Mannetje Krombrood en vrouw Zachtegee telefoon in huis hadden. Ze werden voortdurend gebeld door milieuvrienden en aktievoerders van elders die inlichtingen wilde hebben. Vóór ze die telefoon hadden kwamen er nogal wat telefoontjes bij buurman binnen en dat was toevallig boer Teuge die niks met al die akties te maken wilde hebben. Buurman Teuge bracht op 't laatst geen telefoontjes meer over als het voor Mannetje Krombrood was. Hij ging op zijn beurt in zijn eentje aktie voeren vóór verbreding van het weggetje en vóór moderne bungalows in het dorp. In zijn stamcafé ‘De Loeiende Os’ zei hij tegen iedereen die het maar horen wilde dat ze voor zijn part al die bomen konden rooien en dat de mensen die zich tégen de verbreding van het weggetje keerden grote stommelingen waren. Hij had een varkensfokkerij en hij wist wat vooruitgang was!

Op het eind van de week stonden in het parochieblad drie ingezonden brieven. De schrijvers schreven dat de stank van de varkens van boer T. over het hele dorp hing en dat het schandalig was dat tegen deze varkensfokkerij geen maatregelen genomen werden. Hoewel ze vonden dat stank van varkens beter was dan stank van fabrieken, kwam boer Teuge vanaf dat ogenblik elke zondag te laat in de kerk.

De dagen daarop bevonden zich bij de post van burgemeester Grotermaar van Rade brieven van geïnteresseerden uit de stad Noggroter. Ze zouden graag een stuk grond willen in het plan ‘Nachtegaal-weggetje’, maar tot hun grote verontrusting hadden ze gehoord dat er stank hing van een varkensfokkerij.

Ze vroegen zich af of die geruchten juist waren en, als ze juist waren, of de burgemeester tegen die varkensmesterij in het dorp iets zou ondernemen.

Burgemeester Grotermaar vroeg gemeentesecretaris Toontjelager deze toekomstige bewoners ijlings terug te schrijven om hen te zeggen dat dit praatjes waren van enkele weerspannige dorpelingen en dat hij, naar eer en geweten, nooit iets van die stank gemerkt had. ‘Toch geloof ik dat het stinkt’, zei Toontjelager, waarop de burgemeester uitriep: ‘Je ruikt je zelf misschien!’

Toch liet de burgemeester zijn vrouw op 'n avond voor alle zekerheid een wandeling over het paadje maken. Zoals we weten hield de echtgenote van het paadje en hield ze niet van Teuge. Toen ze terugkwam zei ze: ‘Ik geloof nog steeds dat je dat paadje met rust moet laten.’

‘Is dat alles wat je te zeggen hebt?’ zei haar echtgenoot. En diep in zijn hart begon de twijfel te knagen.

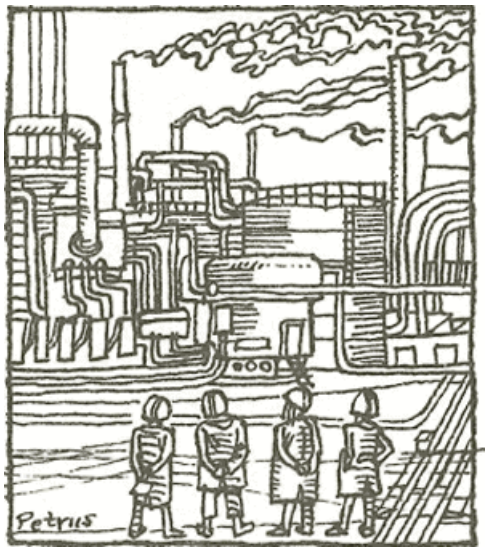

De burgemeester van Rode nodigde de raad van het nabuurdorp Rade uit voor een excursie naar de plaatselijke chemische fabriek. Voor die uitnodiging had burgemeester Grotermaar van Rade gezorgd. Die raadsleden moesten maar eens met eigen ogen zien dat ze méér aan zo'n fabriek in hun dorp hadden dan aan tien nachtegaal-weggetjes. Wie weet, misschien had de fabriek er wel zin in een filiaal in Rade te vestigen. Ze hadden mensen genoeg: met de boerenstand liep het immers toch maar af. Toen het aktiekomitee, gericht tegen de plannen van de burgemeester om het dorp groter te maken, van die excursie hoorde, belegde het fluks een vergadering waarop het hele dorp uitgenodigd werd. Die vergadering viel samen met de dag van de excursie. Net toen die vergadering afgelopen was (waarop voorlichting gegeven werd over de gang van zaken) kwamen de gemeenteraadsleden met aan hun hoofd de burgemeester terug. De dorpelingen gingen het gemeentelijk gezelschap tegemoet en onthaalden het op een fluit- en joelconcert. ‘We willen de nachtegaal van ons weggetje behouden!’ riep Mien Strijdbaar. ‘We hoeven hier geen fabriek!’ Maar burgemeester Grotermaar, ook niet mis, antwoordde: ‘Jullie voorzitter Vanelders moet maar naar zichzelf kijken. Die wérkt op 'n chemische fabriek!’

Dat was natuurlijk waar, al lag die fabriek dan niet in Rode. ‘Dat is één-één,’ zei gemeentesecretaris Toontjelager, en hij maakte dat hij weg kwam. God weet wat er nog allemaal te gebeuren stond!’

Het was eind april en de nachtegaal van het weggetje in Rade floot naar hartelust. Het was alsof hij wist dat het mooie dorpsweggetje bedreigd werd door plannen van het gemeentebestuur.

Ambtenaar Doedelman van het Provinciehuis (zoals we weten familie van gemeentesecretaris Toontjelager) kwam elke dag luisteren. Hij zat tot diep in de nacht bij het struikgewas en kreeg maar niet genoeg van de nachtegaal. Hij vergat dan zijn werk, zijn vrouw en zijn kinderen. 's Morgens kwam hij half slapend op zijn werk. Terwijl zijn collega's alleen maar dachten aan promoties, meer geld in het loonzakje en het kaartspel, droomde Doedelman van zijn nachtegaal.

Zijn zwager Toontjelager hoorde ervan en toen híj het wist, wist de burgemeester het ook. ‘Die zwager van je is gek,’ zei de burgemeester menigmaal als hij moest horen hoe Doedelman de nacht doorgebracht had. ‘Maar wat wil je: hij zit op de afdeling paspoorten. En dan wórd je zo!’ De burgemeester wist niet dat de ziekte van het luisteren naar de nachtegaal snel om zich heen zou grijpen. Wat toch zo'n vogel vermag!

De chef van Doedelman was een geëerd man die nooit betrapt werd op een onverhoeds lachen, zeker niet als de gouverneur in de buurt was. Maar hij was óók nieuwsgierig. Dus vroeg hij Doedelman waarom deze elke morgen met een stralende glimlach maar doodvermoeid op kantoor kwam. En hij vernam dat deze ambtenaar een geheim met zich meedroeg.

Doedelman nam hem op zekere avond mee naar het weggetje in Rade. Samen gingen ze onder de struiken zitten en toen ze daar enige tijd gezeten hadden begon me daar die nachtegaal te fluiten, nou, dat was me nog wat anders dan de beeldbuis, waar de chef van Doedelman zo gek op was! ‘Zo'n mooi geluid krijg je op je scherm niet!’, fluisterde hij. Doedelman zei kwaad: ‘Stil! Luister en hou je mond!’ Dat zei Doedelman óók niet tegen zijn chef op kantoor. Het was donker, de sterren straalden en de nachtegaal floot. ‘Het beeld is niet scherp,’ zei de chef, ‘maar het geluid is prachtig.’ En toen zei hij niks meer en luisterde. De volgende morgen kwam de chef te laat op zijn werk: de eerste keer in 44 jaar. Dat bracht die nachtegaal van het bedreigde weggetje toch maar teweeg!

Er kwamen, na ambtenaar Doedelman en diens chef, hoe langer hoe meer mensen luisteren naar de nachtegaal van het weggetje in Rade. Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee brachten stoelen naar buiten zodat het publiek niet in het natte gras tussen de struiken hoefde te zitten. Elke avond serveerden ze koffie. Ze vonden het een eer voor het dorp en het weggetje dat zoveel mensen kwamen luisteren. ‘Het is de laatste nachtegaal in Limburg’, schreven de journalisten in de krant. Liefhebbers namen het geluid op de band op en vaker in de week hoorde je de nachtegaal fluiten op Hilversum 3. Voorzitter Hardop stuurde de leden van het korps naar het weggetje zodat ze met eigen oren echte goeie muziek konden horen.

Het spreekt vanzelf dat de burgemeester en zijn medestanders met lede ogen die belangstelling voor de nachtegaal opmerkten. Boer Teuge was woest nu hij de mensen bij wijze van spreken voor zijn deur had. Maar hij durfde toch niet met loeiende motor zijn auto op het weggetje te zetten, wat hij graag gewild had. ‘Ik schiet die nachtegaal nog 'n keertje dood’! zei hij grommend tegen zijn vrouw. Zou hij dat durven?

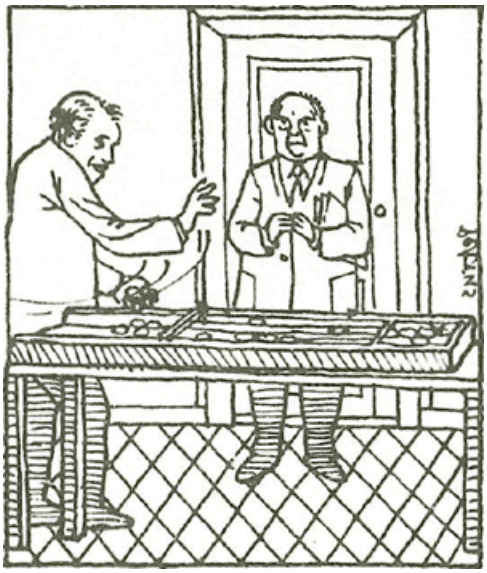

In het hoogseizoen van de nachtegaal, die zijn wijsjes floot rond het weggetje in Rade, kwamen ambtenaar Doedelman van het Provinciehuis en diens chef elke morgen te laat op kantoor. Dat beviel de griffier niet. Hij stapte naar de gouverneur en zei: ‘De chef van de afdeling paspoorten en zijn ondergeschikte, ambtenaar Doedelman, komen elke morgen te laat op kantoor. Naar ik gehoord heb zitten ze elke avond in Rade te luisteren naar een nachtegaal. En dat nog wel aan een weggetje dat volgens een besluit van de raad van Rade dient te verdwijnen om plaats te maken voor een bungalowpark.’ De gouverneur die net aan het sjoelbakken was keek op en zei: ‘O, ja? Een nachtegaal? En een weggetje? Zijn die dingen er nog? Dat lijkt me erg leuk!’

‘Meneer de gouverneur’, antwoordde de griffier, ‘de burgemeester van Rade, onze meneer Grotermaar, wil van Rade een modern dorp maken met bungalows en met welvaart en welzijn, met erfbebouwing en met klinkerbestrating. En dat weggetje ligt in de weg!’

‘Dat is wederom een van onze ijverige burgemeesters!’ zei de gouverneur. ‘Hij weet waar het in onze provincie op aan komt! Heeft hij ook gedacht aan een dienstencentrum met sjoelbakkenkamer?’ Hij boog zich over zijn sjoelbak, de griffier aan zijn lot overlatend. Kon dat allemaal zo maar in het Provinciehuis?

De burgemeester van het nabuurdorp Rode ergerde zich er dood aan dat in de krant alleen nog maar gesproken werd over dat weggetje van Rade en over de nachtegaal. Dat er ook nog een bloeiend chemisch bedrijf in Rode was, schenen die journalisten vergeten te zijn. Taalden ze dan niet meer naar werkgelegenheid? Zou het dan toch de dienstensector zijn die het in de toekomst zou maken? Maar dat was toch al te gek!

Hij belde zijn collega, burgemeester Grotermaar van Rade en zei: ‘Collega, ik heb een mooie tip voor je. De NV Méér in Noggroter zit te springen om een mooi industrieterrein. Ik heb vernomen dat ze eigenlijk het liefst in Rade zouden willen zitten. Als ik jou was zou ik maar eens met de heren kontakt opnemen’. Nou, daar had Grotermaar wel oren naar. Chemische fabrieken konden er niet genoeg zijn in deze tijd en Rade had er zeker één nodig. Maar de burgemeester van het nabuurdorp Rode was nog niet tevreden. ‘Collega,’ zei hij ernstig, ‘pas op voor die belangstelling rond die nachtegaal van jou. Vóór je het weet zit je opgescheept met een ‘beschermd dorpsgezicht’ en dan heb je niks meer te vertellen. Als ik jou was zou ik die nachtegaal proberen koud te maken’.

Grotermaar sprak er met zijn vrouw over. Die dacht niet lang na. ‘Weet je wat je moet doen? Je moet de Nachtegaal BV oprichten! Daar heb je meer aan dan aan de NV Méér. In het stille toerisme ligt de toekomst van Rade!’ Nou, daar moest Grotermaar wel even over nadenken!

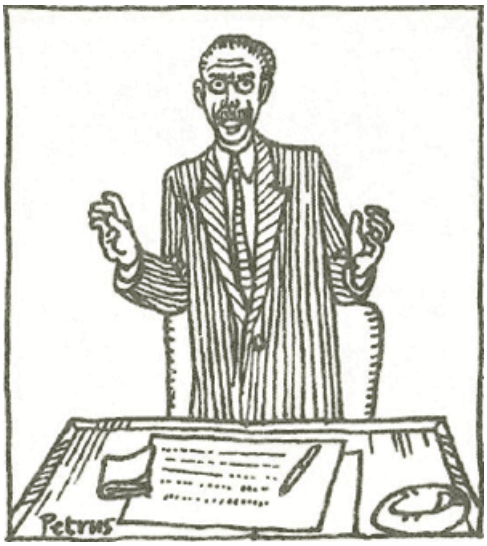

Burgemeester Grotermaar van Rade vond het plan van zijn echtgenote om het dorp te laten zoals het was en de Nachtegaal BV op te richten eigenlijk helemaal niet zo gek. Dorpen met bungalowparken, brede wegen en dorpscentra had je overal. Maar waar hadden ze nog een nachtegaal en een weggetje met stof, zand en 'n bloeiende berm? Zijn vrouw was niet dom! Maar hoe moest het nu verder? Burgemeester Grotermaar en de raad hadden besloten het befaamde weggetje te verbreden en er bungalows te bouwen. Hoe moest hij zijn plotselinge ommezwaai verkopen? En hoe kon hij het zover kijgen dat de raad het eerste besluit terugnam? Hij riep de raadsleden bij elkaar en schetste de nieuwe toekomst van Rade, waarin het weggetje een centrale plaats zou innemen. ‘We moeten het weggetje behouden, wát anderen er ook van denken! Die mensen allemaal met hun geschreeuw! Je zou zeggen dat er niets anders op de wereld is dan industrie, chemie en arbeidsplaatsen. Wij moeten verder kijken! Wij moeten van ons dorp Rade een centrum van stilte maken in deze luidruchtige wereld!’ En zo ging Grotermaar nog een hele tijd door, zodat de raadsleden het warm kregen en in vuur en vlam raakten voor het nieuwe plan. Er was maar één man die tegenwerpingen maakte en dat was de zoon van gemeentewerkman Knorre die zei: ‘De nachtegaal zingt alleen maar in het voorjaar!’ ‘De techniek staat voor niets’, zei Grotermaar ‘we laten de nachtegaal het hele jaar zingen!’ Vervolgens werd het vorige raadsbesluit ongedaan gemaakt.

De griffier van het Provinciehuis was buiten zinnen toen hij hoorde wat ze daar in Rade klaargespeeld hadden. Dat kon toch niet! Eerst iets besluiten en dan dat besluit intrekken! Hij liep naar de kamer van de gouverneur. De gouverneur was aan het sjoelbakken. ‘Potjedrie,’ zei hij, ‘daar gaat mijn spelletje! Wie stoort me nu weer? Moet ik wéér een akelige brug openen?’

‘Meneer de commissaris,’ zei de griffier, ‘in Rade doen ze maar wat! Eerst wilden ze dat weggetje verbreden en nu willen ze het laten zoals het is! We moeten burgemeester Grotermaar berispen!’ Toen de gouverneur niet antwoordde en bleef sjoelbakken ging de griffier verder: ‘Die nachtegaal is de schuld van alles. Doedelman komt te iaat, de chef van de afdeling paspoorten komt te laat en straks komt ook nog de interne dienst te laat omdat het personeel zo nodig avondjes moet organiseren op dat weggetje in Rade rond de nachtegaal. Wat denkt U? Zullen we die burgemeester Grotermaar tot de orde roepen en hem aan zijn verstand brengen dat wij voorstanders zijn van grote brede wegen?’

Nu keek de gouverneur op, glimlachte tegen de griffier en zei: ‘Zei je iets over het weggetje in Rade? Dat is een mooi weggetje. Er zit daar een nachtegaal en gisteravond heb ik hem gehoord! Een heerlijk geluid, net alsof iemand aan het sjoelbakken is!’ Nou, daar stond de griffier van te kijken. Waren ze allemaal gek geworden?

Dat was me daar een feest in Rade toen de mensen hoorden dat het weggetje niet langer bedreigd werd en dat de burgemeester met zijn raad besloten had een Nachtegaal BV op te richten. Wat dat was wist niemand, maar het klonk mooi. De raadsleden vonden het van zichzelf geweldig, dat ze zo'n knappe burgemeester hadden die altijd wel iets anders wist te verzinnen. En toen de mensen van Rade naar het gemeentehuis gingen om het gemeentebestuur toe te juichen stonden daar keurig in de rij de raadsleden en staken de borst vooruit.

Ir. Vanelders was met spoed van zijn werk naar huis gekomen. Samen met Mien Strijdbaar begon hij een spontane geldinzameling onder de bewoners om voor de burgemeester een bloemstuk te kopen. Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee trommelden de leden van de fanfare bij elkaar en voorzitter Hardop haalde zijn zwarte pak uit de kast en stak er de onderscheiding Pro Ecclesia et Pontifice op.

'Weg met de chemie,' riep de burgemeester vanaf het bordes, 'Leve de Nachtegaal BV!' Ir. Vanelders klom de trappen op, gaf de burgemeester een hand en omhelsde diens echtgenote, terwijl zijn dochtertje het bloemstuk aanbood. Jammer genoeg was het bordes nogal verwaarloosd: er zaten scheuren in de vloer, met het gevolg dat burgemeester Grotermaar er op een gegeven ogenblik doorheen zakte. Zou het bij dat ongelukje blijven?

De hele dag was er feest in Rade omdat het weggetje niet langer meer bedreigd werd en burgemeester Grotermaar geen modern dorp van Rade wilde maken met een snelweg en met bungalows. Voor dat feest waren veel mensen komen opdagen, behalve natuurlijk de mensen van Noggroter, die gehoopt hadden langs het weggetje in Rade te kunnen bouwen. Wie ook niet kwamen waren boer Teuge en zijn vrouw, gemeentewerkman Knorre en agent Ordje. Deze laatste had inmiddels overplaatsing gevraagd, liefst naar een plaats waar geen nachtegaal zat. Burgemeester Grotermaar, die door het bordes was gezakt, werd per brancard naar de feestweide gebracht, waar de aanwezigen naar het lied van de nachtegaal luisterden. Hij informeerde bij gemeentesecretaris Toontjelager of hij wist of nachtegalen ook het ereburgerschap konden krijgen, maar dat wist Toontjelager niet. Wel had-ie zelf bedacht dat ze de plaatselijke dorpsdichter konden vragen een ‘Ode op de Nachtegaal’ te schrijven, maar dat hoefde allang niet meer want die ode was door hem al geschreven, ze begon als volgt:

> ‘O nachtegaal van Rade
> Verlos ons van het kwade.
> Zing langs ons levenspad,
> Maak onze tranen nat.’

Helaas weigerde de pastoor deze ode in het parochieblad af te drukken, waardoor de dichter zeer moedeloos werd. Zo bracht de nachtegaal zowel geluk als smart.

Wat zou de vogel, indien hij dat wist, ervan zeggen?

Het kon niet uitblijven: de nachtegaal was, toen april en mei voorbij waren, uitgezongen en woonde met zijn vrouw in alle rust langs het ongeschonden weggetje. Van het bestaan van de Nachtegaal BV wist hij niks af. De gouverneur had vernomen wat er in Rade gebeurd was. Dat hoort trouwens ook zo: de gouverneur moet altijd alles weten! Hij was in zijn nopjes, want hoe gelukkiger de mensen waren, hoe zorgelozer hij zich kon overgeven aan het sjoelbakken. Hij beloofde de burgemeester dat hij zich zou inzetten voor een Sjoelgebouw binnen de dorpsgrenzen, want, zo verzekerde hij, naast voetbalvelden en zwembaden zouden er ook overal Sjoelbakkencentra moeten verrijzen.

Ambtenaar Doedelman en zijn chef kwamen nu niet meer te laat op kantoor. De griffier kon het nog steeds niet zetten dat Rade het oude Rade bleef en geen modern dorp werd zoals al de andere dorpen van de provincie. Maar nu het toch zo was zou het misschien toch goed zijn als hij een oud boerderijtje in Rade kon bemachtigen. Hij moest toch maar eens de burgemeester bellen! En zo gebeurde het dat tegenstanders van het weggetje voorstanders, en voorstanders van een modern Rade liefhebbers van het oude dorp werden. De wereld kan veranderen! Of zo'n verandering blijvend is, wie zal het zeggen!

Nu het tussen de overheid en het aktiekomitee in Rade weer koek en ei was vroeg burgemeester Grotermaar op zekere dag aan ir. Vanelders of hij er iets voor voelde met het komitee zitting te nemen in het bestuur van de Nachtegaal BV. Ir. Vanelders sprak erover met de leden en toen die het goed vonden zei hij tegen de burgemeester dat ze graag op diens voorstel ingingen. Enkele dagen later werden tijdens een plechtige raadsvergadering de leden van het aktiekomitee: ir. Vanelders, meneer Hardop, Mien Strijdbaar, Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee als leden van de Nachtegaal BV geïnstalleerd. De burgemeester hinkte nog een beetje vanwege zijn val op het bordes, maar wist toch nog een mooie toespraak te houden. Mannetje Krombrood zei dat hij nog steeds niet begreep wat die Nachtegaal BV nou eigenlijk voorstelde. ‘Geef me de stukken eens’, zei burgemeester Grotermaar tegen secretaris Toontjelager. ‘Kijk’, zei hij tegen Mannetje Krombrood, ‘als je dit leest weet je alles.’ Krombrood en zijn vrouw lazen: ‘De Nachtegaal BV is een strijdbare BV die van nu af in eeuwige konkurrentie leeft met de NV Méér’. ‘Zo,’ zei Krombrood, ‘dat wist ik niet, maar ik geloof wel dat het goed is.’ En dat vonden de andere komitee-leden ook. Maar zouden ze het wáár kunnen maken?

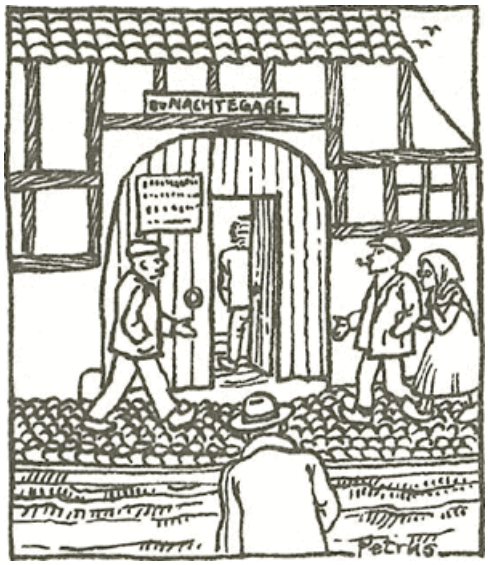

Opnieuw kwam het aktiekomitee elke week bijeen, nu niet om protestakties voor te bereiden, maar als bestuur van de Nachtegaal BV. Ir. Vanelders stelde op de eerste bijeenkomst het agendapunt ‘voorzitter’ aan de orde. Hij achtte zichzelf niet geschikt om het voorzitterschap waar te nemen. Immers, hij had totaal geen verstand van muziek en de Nachtegaal BV had toch iets met muziek te maken, dacht hij. Hij vond meneer Hardop de juiste man voor die funktie. Dat vond Hardop zelf eigenlijk ook wel en zo werd hij benoemd tot voorzitter van het bestuur. Ir. Vanelders zei dat hij adviezen zou leveren over het weren van stank en lawaai uit het dorp.

Mien Strijdbaar wilde de harde lijn van vroeger voortzetten. Zij stelde voor alle chemische fabrieken in de streek te gaan bezetten en in Rode en de stad Noggroter filialen op te richten van de Nachtegaal BV. ‘Al die chemische fabrieken verhinderen dat onze BV haar vleugels uitslaat’, zei ze. Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee wilden dat er een zone van 500 meter kwam rond het weggetje zodat de nachtegaal ten eeuwigen dage ongehinderd zou kunnen blíjven zingen. Meneer Hardop betoogde dat er een commissie in het leven moest worden geroepen die moest onderzoeken in hoe verre nachtegaalgefluit van invloed is op het levensgeluk van de mensen. Hij vond een slagzin uit: MET NACHTEGAAL MEER MENS. Zou er een nieuw tijdperk van vrede voor de mensheid in Rade aanbreken?

Dank zij de Nachtegaal BV werd het dorp Rade beroemd. De mensen leefden er in een sfeer van vrede. Vrouw Zachtegee, die goed met naald en draad overweg kon, maakte een vaandel met een nachtegaalembleem, en dat vaandel hing in het vervolg elke dag vanaf het bordes van het gemeentehuis.

Wie niet zo in zijn schik was, was de burgemeester van Rode die ondanks zijn chemische fabriek afgunstig werd op het nachtegalendorp Rade. Hoe was het mogelijk dat 'n nachtegaal méér waard bleek te zijn dan een chemisch produkt! Hij belde het Provinciehuis en kreeg de griffier aan de lijn. De burgemeester van Rode beklaagde zich over de Nachtegaal BV en vroeg de griffier of die vereniging ook wel ingeschreven stond en of dat wel kon zonder toestemming van de overheid. De griffier hield zich op de vlakte omdat hij in Rade een oud boerderijtje hoopte te krijgen via burgemeester Grotermaar.

Bovendien wist hij dat sinds kort de gouverneur elke week in Rade ging sjoelbakken met Grotermaar. Daarom zei hij tegen de burgemeester van Rode dat hij de zaak zou onderzoeken en dat deze er nog van zou horen. En zo verdween de klacht in de doofpot. Intussen bleef de burgemeester van Rode op wraak broeden, belegde perskonferenties, opende supermarkten, enzovoort.

Kon hij wel tegen de Nachtegaal BV op?

Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee stelden gratis een stuk land ter beschikking aan de Nachtegaal BV. Die akker zou nooit meer bebouwd mogen worden. Op die manier zouden nachtegalen en andere vogels voor eeuwig een terrein hebben waar ze zonder zorg zouden kunnen leven. Deze akker, die aan het weggetje grensde, was een mooie akker met een heuveltje. Ook stond er een brede haag. De leden van de BV waren er erg gelukkig mee en Mien Strijdbaar zei tegen haar man, die landbouwer was, dat ook zij zoiets moesten doen, want hoe meer grond in het bezit van de BV kwam, hoe meer toekomstmogelijkheden er voor de nachtegaal waren. Boer Strijdbaar, die er allang niks meer van begreep, zei dat Mien hem ruïneerde en dat ze nog eens met z'n allen in de gevangenis terecht zouden komen. Niettemin zei hij tegen Mien dat zij een bosje konden hebben dat aan het weggetje grensde. Zo groeide het bezit van de Nachtegaal BV.

De burgemeester van het nabuurdorpje Rode zat niet stil. De griffier van het Provinciehuis in de stad Noggroter had tenslotte toch moeten beloven dat hij iets voor Rode zou doen, en nu kreeg de burgemeester het bericht dat er een nieuwe fabriek in Rode gevestigd zou worden. Dat betekende: nieuwe arbeidsplaatsen, meer welvaart en wéér een gemeenschapshuis erbij plus een dienstencentrum en een opvangcentrum voor moeilijke gevallen. Dat laatste bracht de welvaart nu eenmaal met zich mee, net zo goed als welvaart stank meebracht. Het fabrieksdorp Rode zou het nachtegalendorp Rade overtreffen; dat was nu wel duidelijk!

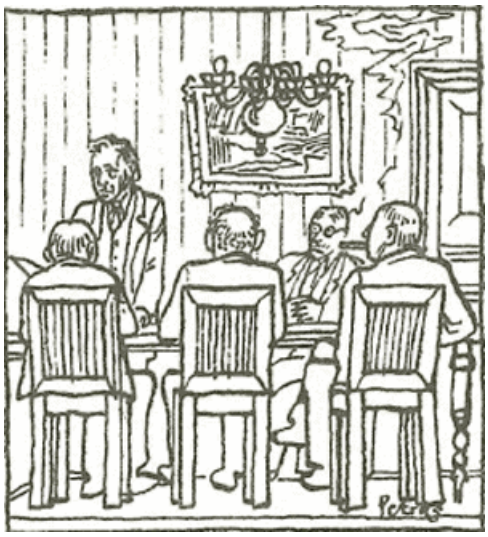

De gouverneur van het Provinciehuis in de stad Noggroter heeft gisteravond, nadat hij voor die dag genoeg gesjoelbakt had, met de leden van Provinciale Staten een vergadering voorgezeten. Op die vergadering heeft hij voorgesteld het dorp Rade met zijn beroemd, veelgeprezen en aan de vernietiging ontkomen weggetje, uit te roepen tot Natuurgebied Eerste Klas. Hij vond dat hij dat voor zijn sjoelbakkenvriend moest doen. De leden van Provinciale Staten wilden weten of dat ook inhield dat de pijpleidingen voor de nieuwe fabriek in het nabuurdorp Rode níet over het gebied van Rade mochten lopen. Nou, dat mocht niet, zei de gouverneur. De gouverneur zei dat in Rade niks meer mocht in de toekomst, behalve het zingen van de nachtegaal, het wandelen over het weggetje en natuurlijk de oprichting van een Vriendenklub van de Sjoelbak. Daar voelde de vergadering eigenlijk niet zoveel voor, want ze wilde arbeidsplaatsen, industrie en rokende schoorstenen. Dat hoorde zo: dat hadden ze geleerd van hun onderwijzers, grootmoeders en zwagers. Toen zei de gouverneur: ‘We doen het zó: van Rade maken we een groen dorp en van Rode een dorp waar Arbeid Adelt. In Rode komen nieuwe fabrieken en alléén maar fabrieken.’ Toen de vergadering dat hoorde kreeg ze als het ware een visioen van toekomstige Eer en Roem voor het provinciebestuur, totdat de gouverneur zei: ‘Verder wil ik zeggen dat ik aftreed. Ik ga mijn leven wijden aan de verbreiding van de sjoelbak en van de nachtegaal.’ Je begrijpt wel dat de statenleden als door de bliksem getroffen erbij zaten. Wat nu?

Je kunt je voorstellen dat de verwarring in de provincie groot was toen bekend werd dat de gouverneur ermee ophield. Wie zou nu met zijn energieke aanpak de provincie moeten leiden? Men zou nog lang moeten zoeken eer men een man zou vinden met zulk een scherpe blik! Maar dat liet de gouverneur koud. Hij kocht een oude hoeve in Rade en ging ijverig op zijn eentje aan 't werk voor een Sjoelbakkencentrum.

Burgemeester Grotermaar was best in zijn schik. Hij liet veel zaken over aan de zorg van ir. Vanelders, meneer Hardop, Mien Strijdbaar, Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee die zitting hadden in het bestuur van de Nachtegaal BV. Zelf ging de burgemeester vaak wandelen in het bos, terwijl zijn vrouw een botaniseertrommeltje droeg. Ze zochten waterkers en plukten brandnetels want ze aten vegetarisch. Ook doeg de burgemeester een baard en soms schreef hij in het geheim een gedicht. De dorpelingen waren helemaal veranderd. Boer Teuge had alleen nog maar erfvarkens, agent Ordje was toch maar in Rade gebleven en had de funktie gekregen van Natuurwachter Eerste Klas, met gemeentewerkman Knorre als eerste assistent. Ze moesten zorgen dat de mensen de rust van de nachtegaal en de andere vogels zoals de koolmees, het roodborstje, de tuinfluiter en de wielewaal, niet verstoorden. Degenen die het dorp niet netjes hielden of die bloemen, planten en vogels niet vriendelijk gezind waren, werden verbannen naar het nabuurdorp Rode, waar de burgemeester klaar stond met een arbeidsplaats en een woningwetwoning. En dat is ook niet niks!

De laatste dag in april werd uitgeroepen tot de Dag van de Nachtegaal. Op die dag stroomden de mensen van heinde en ver naar Rade. Ze moesten dat wel te voet doen want kilometers in de omtrek stonden al borden met de tekst: ‘Nachtegalen bezoekt men te voet’. De mensen bleven de hele nacht luisteren, staande op het weggetje en op de akkers daaromheen, die inmiddels allemaal eigendom geworden waren van de Nachtegaal BV. Omdat de kosten groot waren (de Nachtegaal BV had geld nodig om de boeren te helpen die overgegaan waren op een biologisch-dynamische bedrijfsvoering) moest iedereen die luisteren wilde tien gulden betalen. Burgemeester Grotermaar, gemeentesecretaris Toontjelager, de pastoor en de leden van het bestuur van de Nachtegaal BV stonden aan de kassa, terwijl Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee met thee rond gingen en met sneden boerenbrood.

Met Rode ging het alsmaar beter. Het dorp werd erg groot: zó groot dat de stad Noggroter opgeslokt werd. De nieuwe stad heette Stank en daar waren de bewoners erg trots op. Ze waren energiek, werkten hard en gaven de artsen handenvol werk. Hun geneesmethode was beroemd. Ze zeiden namelijk tegen de mensen: ‘Eén avond en één nacht nachtegaaltje luisteren in Rade is gezondheid voor een heel jaar!’ Maar dat vonden de patiënten niks, want hoe kon een geneesmiddel werken als het niks kostte? Waren de mensen van Rode (oftewel Stank) wérkelijk onverbeterlijk?

De stad met de naam Stank, ontstaan door een fusie tussen Rode en Noggroter, werd een dure, rijke stad met wel tien ondergrondse parkeergarages, vijf promenades en drie ziekenhuizen. De mensen van Rade bleven arm, maar ze lachten veel en telkens als ze elkaar tegenkwamen vertelden ze elkaar hoe goed ze het hadden. En als ze werkelijk niks te doen hadden gingen ze naar het Sjoelbakkencentrum dat opgericht was door de ex-gouverneur van het Provinciehuis. Hij zelf was er direkteur van. Hij sjoelbakte de hele dag en was al eens kampioen van de provincie geworden. Mannetje Krombrood en zijn vrouw Zachtegee waren een dagje ouder geworden. Ze hadden zich verdiept in het leven van de nachtegaal. Ze wisten er op het laatst zóveel van dat ze zelf een beetje nachtegaal geworden waren en als een nachtegaal konden fluiten. Maar voor de radio of voor de tv optreden wilden ze niet.

Het weggetje van Rade met zijn nachtegaal was nu over heel de wereld beroemd. Dat was onder meer een gevolg van het ijveren van de Nachtegaal BV. Ir. Vanelders werkte allang niet meer op de chemische fabriek in de stad. Hij had zich helemaal in dienst gesteld van de BV en was zelfs een beetje burgemeester, want Grotermaar zat de hele dag maar te mediteren. Ir. Vanelders zorgde ervoor dat er in het dorp alleen oúde woningen kwamen, die elders afgebroken werden en naar Rade vervoerd. Alleen Mien Strijdbaar ging door met haar akties, nu in de stad Stank waar ze haar stakingsoproepen op de muren van de chemische fabrieken plakte.